

Monipaikkaisuus ylittää kaikki rajat

Kimmo Lapintie, Mina Di Marino & Johanna Lilius

Lisääntyvä monipaikkaisuus, jolla tarkoitetaan säännöllistä asumista ja/tai työskentelyä useammassa paikassa, haastaa ajatuksen yhdessä paikassa työskentelevästä ja asuvasta kansalaisesta. Perinteisen mökkeilykulttuurin lisäksi monet muutkin ilmiöt muokkaavat monipaikkaisuutta elämäntavaksi. Esimerkiksi erikoistuvat työtehtävät lisäävät mobiili- ja etätöiden mahdollisuuksia, mutta voivat myös johtaa siihen, että perheen jäsenet käyvät töissä kahdella paikkakunnalla. Vanhempien erot ja uusperheet lisäävät lasten usean kodin välillä liikkumista. Tulotason nousu ja eläköitymien mahdollistavat arjen ja vapaa-ajan järjestämisen hyvinkin erilaisissa ympäristössä.

Asumisen ja työn monipaikkaisuus haastavat suunnittelun, joka perinteisesti on lähtenyt siitä, että ihmisen toimintaympäristö ja identiteetti rakentuvat pienen maantieteellisen elinpiirin varaan. Vaikka monipaikkaisuus tyypillisesti mainitaan alueiden kehittämisen yhteydessä, ilmiö ei vielä ole toistaiseksi konkretisoitunut osaksi käytännön kehittämistä ja suunnittelua. Erityisen vaikeaksi näyttää muodostuneen sekä julkisten että yksityisten palveluiden järjestäminen monipaikkaisten arjessa, jossa toimintaympäristö muodostuu eri kaupunginosista, seudusta tai seuduista ja jopa eri valtioista sekä erilaisten kulttuurien, identiteettien ja toimintatapojen sekoittumisesta. Myös sekä julkisen että yksityisen sektorin työpaikoilla on käynnissä murros, kun työtä tehdään yhä monipaikkaisemmin. Yhä useampi voi valita työpisteekseen kodin, kirjaston, kahvilan, julkisen liikenteen, puiston tai yhteisen co-working-tilan (Di Marino, Lilius & Lapintie 2018; Di Marino & Lapintie 2018; Di Marino & Lapintie 2015).

Suomessa on viime vuosina toteutettu useita tutkimushankkeita monipaikkaisuuteen liittyen. Esimerkiksi Suomen Akatemian rahoittama HOBOn hankke (Itä-Suomen yliopisto, Suomen ympäristökeskus ja Metsäntutkimuslaitos) paneutui vapaa-ajan asumiseen Suomessa. Tutkimuksessa tunnistettiin asuminen monipaikkaisena ilmiönä ja pohdittiin sen seurauksia erityisesti julkisten palveluiden ja paikallisen päätöksentekoon osallistumisen näkökulmasta. Laadullista monipaikkaisuuden tutkimusta edusti puolestaan Lapintien ja Hasun tutkimus ykkös- ja kakkoskodin vaikutuksesta asumisvalintoihin (Lapintie & Hasu 2010; Lapintie 2010)

BEMINE-hankkeen Urban Forumeissa nousi esiin, että Suomessa monipaikkaisuus ymmärretään edelleen pääosin mökkeilyn kautta. Alustavat tuloksemme kuitenkin osoittavat, että monipaikkaiseen asumiseen liittyy monia eri elämäntapoja ja tyylejä. Tunnistimme haastatteluissamme ainakin ”muuttolinnut”, jotka viettävät aikaansa eri kodeissa vuodenaikojen mukaan, seuraten tyypillisesti lämpöä ja aurinkoa, *työperäiset monipaikkaiset*, jotka asuvat työpaikan sijainnin takia ainakin osan viikosta toisessa asunnossa, *asumisportfolion rakentajat*, jotka yhdistävät eri paikkojen – esimerkiksi kaupungin ja maaseudun – parhaimmat puolet, *mökkeilijät*, jotka viettävät sekä lyhyitä että pidempiä jaksoja mökillä joko oman perheen tai vieraiden seurassa tai seurustellen muiden mökkiläisten kanssa, ja *uusperheet*, joissa lapset vuorottelevat eri vanhempien luona.

Näille yhteistä on paitsi tietynasteinen taloudellinen vapaus myös vaihtelunhalu – ehkä uusperheitä lukuun ottamatta. Vaihtelu voi liittyä rakennetun ympäristön tiiviyyteen, palveluihin, luontoon tai kulttuuriin ja ihmisiin, ja se tuo lisäarvoa arkeen. Tuloksemme eivät viittaa siihen, että monipaikkainen asuminen lisää juurettomuutta negatiivisessa mielessä. Voidaan sen sijaan puhua ”ilmajuurista”, joita monipaikkaiset kuljettavat mukanaan. Useimmat vielä työelämässä olevat haastateltavat kuitenkin kuvasivat tilanteita, joissa heidän oli vaikea tehdä valintoja eri paikkojen välillä, kun erinäiset asiat houkuttelivat moneen paikkaan samanaikaisesti. Monipaikkaisuus haastoi myös jonkin verran ihmissuhteiden ylläpitoa ja esimerkiksi harrastuksiin osallistumista. Hyvät liikenneyhteydet ovat avainasemassa monipaikkaisen elämäntavan toteutumisen kannalta.

Tutkimme BEMINE-hankkeen puitteissa myös monipaikkaista työtä. Viime vuosina erikoistuvat työtehtävät ovat lisänneet mobiili- ja etätyöskentelyä informaatioteknologian, talouden, julkishallinnon, koulutuksen ja taiteen aloilla (Di Marino ja Lapintie 2015, 2017, 2018). Sen lisäksi jo ennestään monipaikkaisesta työstään tunnetut mobiilit työntekijät (esimerkiksi start-upien työntekijät) tekevät työtään useammassa paikassa. Suunnittelussa tunnistetaan kuitenkin toistaiseksi pelkkä luova luokka, jolle suunnitellaan yhden toiminnon ympärille tukeutuvia älykkäitä ympäristöjä tai luovia paikkoja esimerkiksi kaupunkien keskustoihin tai yliopistojen kampusalueiden läheisyyteen. Sekä yksityisten että julkisten alojen työnantajat ovat kuitenkin huomanneet, että monipaikkaisuus vaikuttaa rakennettuun ympäristöön ja vaatii toiminnallisesti monipuolisia paikkoja. Suunnittelijat eivät kuitenkaan ole täysin ymmärtäneet monipaikkaisuuden kompleksisuutta. Yritysjohtajien kuuleminen suunnitteluprosessissa voisi lisätä ymmärrystä tulevaisuuden työn tarpeista rakennetussa ympäristössä (Di Marino, Lilius & Lapintie 2018).

Di Marino M. & Lapintie, K. (2018). Emerging Workplaces in Post-Functionalist Cities. In: *New Urban Geographies of the Creative and Knowledge Economies: Foregrounding Innovative Productions, Workplaces and Public Policies in Contemporary Cities*. Armondi, S. & Di Vita, S. (eds.). London: Routledge.

Di Marino M. & Lapintie K. (2018). Exploring multi-local working in contemporary cities. *International Planning Studies*<https://www.tandfonline.com/eprint/FzcHtK2EiQ6PMp3huFKg/full>

Di Marino M., Lilius J. & Lapintie K. (2018). New forms of multi-local working: Identifying multi-locality in planning as well as public and private organizations in Helsinki Region. *European Planning Studies*.<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09654313.2018.1504896>

Di Marino M. & Lapintie K. (2015). Libraries as Transitory Workspaces and Spatial Incubators. *Library & Information Science Research*, 37(1): 118-12.

Heinonen, J., Jalas, M., Juntunen J.K., Ala-Mantila, S. & Junnila, S. (2013). Situated lifestyles: I. How lifestyles change along with the level of urbanization and what the greenhouse gas implications are—a study of Finland, *Environmental Research Letters* 8, 025003 (13), pp.1-13.

Lapintie, K. & Hasu, E. (2010). Asumisen monet kulttuurit. In Anneli Juntto (ed.) *Asumisen unelmat ja arki* (pp. 151-176). Helsinki: Gaudeamus.

Lapintie, K., (2010). Intohimon hämärä kohde - Mitä asukas haluaa?, *Yhdyskuntasuunnittelu*. 48, 2, p. 41-57.

Säynäjoki, E.S, Inkeri, I, Heinonen, J., Junnila S. (2014). How central business district developments facilitate environmental sustainability – A multiple case study in Finland, *Cities*, 41, pp. 101–113.